

Handläggare: Karin Söderling
Telefon: 08 508 30121

Till
KN 2013-04-11

Underlag för budget 2014 med inriktning 2015 och 2016 Kyrkogårdsnämnden

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden godkänner förslaget till underlag till budget för 2014 med inriktning för 2015 och 2016 och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen begärs omedelbart justerad

Mats Larsson
förvaltningschef

Sammanfattning

I detta ärende redovisas nämndens underlag till budget för 2014 med inriktning för 2015 och 2016. Nämndens övergripande planering och behov beskrivs utifrån Vision 2030 – ”ett Stockholm i världsklass”.

Bakgrund

Enligt kommunallagen ska kommunens budget innehålla en plan för en period av tre år. Kyrkogårdsnämnden ska därför årligen till kommunstyrelsen lämna in ett underlag för denna period. Av nämndens underlag ska framgå vilka frågor som påverkar verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden. Utgångspunkt ska vara analyser av förändringar i omvärlden samt analyser av den egna verksamheten med utgångspunkt från bl.a. årsredovisningen. Planeringen ska baseras på stadens Vision 2030. Större avvikelser eller förändringar jämfört med gällande plan för åren 2013–2015 ska analyseras och kommenteras. Slutsatserna i underlagen ska användas som underlag i det kommande budgetarbetet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förvaltningsledningen och har behandlats i förvaltningsgrupp 2013-04-03.

Förvaltningens synpunkter och förslag

1. Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Nämnden anger strategiska satsningar i punktform för hur nämnden vill bidra till kommunfullmäktiges inriktningsmål och under treårsperioden.

1.1 Stockholm är en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagare och besök

Företag väljer att etablera sig i Stockholm framför andra städer i Europa

- Nämnden har ett gott samarbete med företagare.

Invånare i Stockholm är självförsörjande

- Nämnden bidrar till ökad sysselsättning genom att erbjuda praktik till personer som står långt från arbetsmarknaden.
- Nämnden erbjuder sommarjobb för ungdomar.

Stockholms livsmiljö är hållbar

- Verksamheternas negativa miljöpåverkan ska minska.

Stockholmarna är nöjda med kultur- och idrottsmöjligheterna i Stockholm

- Nämnden bevarar, vårdar och synliggör kulturarvet på stadens begravningsplatser. Genom bland annat satsningar på Världsarvet Skogskyrkogården bidrar nämnden till besöksnäringen i Stockholm.

Stockholm upplevs som en trygg, säker och ren stad

Nämnden värnar om stadens begravningsplatser som, trygga, tillgängliga, vackra och rofyllda.

- Begravningsverksamheten präglas av hög säkerhet.

1.2 Kvalitet och valfrihet utvecklas och förbättras

Stockholmarna upplever att de erbjuds valfrihet och mångfald

- Efterfrågan av nya gravskick och gravplatser tillmötesgås med nyanläggningar vid befintliga begravningsplatser samt planeringen av en ny begravningsplats på Järvafältet.

Stockholmarna upplever att de får god service och omsorg

- Kyrkogårdsnämnden erbjuder god service samt valfrihet i utbudet av tjänster

Stockholm stad är en attraktiv arbetsgivare med spännande och utmanande arbeten

- Kyrkogårdsnämnden är en attraktiv arbetsgivare.
- Kompetensutveckling och nyrekryteringar säkrar kompetensen inom organisationen

1.3 Stadens verksamheter är kostnadseffektiva

Budgeten är i balans

- Nämndens verksamhet präglas av god budgethållning.

Alla verksamheter staden finansierar ska vara effektiva

- Nämndens resursutnyttjande präglas av hög effektivitet.

2. Nämndens verksamhetsområde

Nedan följer en presentation och kommentarer till nämndens verksamhet och utveckling under planperioden. Även långsiktiga behov och planering kommenteras.

Verksamhetens omfattning

Kyrkogårdsnämnden är huvudman för begravningsverksamheten i Stockholm. Nämnden äger och förvaltar stadens begravningsplatser, upplåter gravplatser, ställer begravningskapell till allmänhetens förfogande samt svarar för stadens krematorier

Verksamheten kan sägas bestå av tre huvudområden: begravningsverksamhet, ansvar för att skydda och bevara kulturhistoriska värden samt serviceverksamhet, dvs skötsel och plantering på enskilda gravar mot ersättning från gravrättsinnehavare. Dessutom ansvarar nämnden för förvaltning av världsarvet Skogskyrkogården i enlighet med UNESCO:s Konvention om Skydd för Världens Kultur- och Naturarv .

Verksamheten finansieras av en begravningsavgift som baseras på den kommunalt beskattningsbara inkomsten. Begravningsavgiften uppgår 2013 till 6,5 öre per skattekrona vilket är den lägsta avgiften i landet.

Nämnden svarar för underhåll av 11 begravningsplatser med 13 kapell. Totalt finns inom nämndens ansvar ett 60-tal byggnader, inklusive två krematorier.

I budget för 2013 har kommunfullmäktige som mål för verksamhetsområdet angivit att nämnden ska erbjuda stockholmarna rofyllda, vackra och miljömässigt hållbara begravningsplatser. Verksamheten ska fortsätta att miljöanpassas med avseende på utsläpp, drift och återvinning. Gravsättning av aska med hjälp av vatten ska utredas och införas, underhållsinsatser av murar och återplanteringar av träd är satsningar under 2013. Kyrkogårdsnämnden ska enligt kommunfullmäktiges beslut:

- i samarbete med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden säkerställa att en ny begravningsplats vid Järva etableras
- investera i ett nytt krematorium på Skogskyrkogården
- genomföra minst en krisledningsövning
- beakta barnperspektivet i enlighet med FN:s barnkonvention
- finna interna samarbeten i stadens som genererar effektiviseringar
- arbeta för genomgripande regelförenklingar för att öka servicegraden

Demografiska förutsättningar

Stockholm står inför en kraftig befolkningsutveckling men antal avlidna beräknas ligga på ungefär samma planeringsnivå som tidigare. Detta beror på att antalet "äldre äldre" minskar de närmaste åren. Åldersfördelningen är dock ojämn över staden och i de nordvästra förorterna ökar antalet "äldre äldre" de närmaste åren. Planeringsnivån beräknas till strax under 7000 avlidna per år under planperioden och beräknas minska till ca 6500 fram till 2021 för att därefter åter stiga. Det är en årlig minskning av antalet döda med 1 procent under planperioden 2014-2016.

Enhetlig begravningsavgift i riket.

Regeringen överlämnade den 21 februari 2013 en remiss till lagrådet att folkbokföring inte längre ska ske i en församling inom Svenska kyrkan utan i en kommun. En proposition lämnas till riksdagen i dagarna. Att folkbokföring inte längre kommer att ske i territoriell församling inom Svenska kyrkan får konsekvenser främst för Svenska kyrkan och för hanteringen av begravningsavgifterna.

Därför föreslår regeringen att en enhetlig avgiftssats ska gälla för den begravningsverksamhet som bedrivs av huvudmännen inom Svenska kyrkan. Stockholms och Tranås kommuner omfattas inte av förslaget. Regeringen avser dock att utreda hur även avgifterna för begravningsverksamheten i Stockholms och Tranås kommuner kan inlemmas i systemet med en enhetlig begravningsavgiftssats.

Förslaget till förändrad lagstiftning om enhetlig begravningsavgift i riket föreslås införas år 2016 med tillämpning från år 2017. Skulle Stockholms kommun omfattas av systemet visar preliminära beräkningar att den nya enhetliga skattesatsen skulle bli 22 öre i riket. Det handlar i så fall om minst en tredubbel skattehöjning då stadens begravningsavgift idag är 6,5 öre. Dessutom försvinner

incitamentet för respektive begravningshuvudman att driva en kostnadseffektiv verksamhet.

Förvaltningen deltar i det s k nyckeltalsprojektet som startades av Sveriges Lantbruksuniversitet för att jämföra kostnader och kvalitet på olika begravningsplatser i riket. Förvaltningen kan konstatera att oavsett nyckeltal kostnad per invånare eller kostnad per kvadratmeter yta så är vår verksamhet i jämförelse med Svenska kyrkans huvudmän synnerligen kostnadseffektiv. När det gäller kvalitetsbegreppet så har förvaltningen fokuserat på begreppet ”rätt kvalitet”. Det innebär att många huvudmän inom Svenska kyrkan har högre skötselnivåer på sina kyrkogårdar, modernare maskinparker, nybyggda garage etc. Som framgår av detta ärende är dock flera av våra anläggningar slitna och kräver stora underhållsåtgärder.

3. Sammanfattande ekonomisk analys

Nämnden har i många år klarat av strama budgetförutsättningar genom effektiviseringar framför allt på personalsidan. Under åren 2007 - 2012 ökade nämndens nettobudget med 1,7%, exklusive kapitaltjänstkostnader, samtidigt som lönerna ökade med 22%. Antalet helårsanställningar minskade under samma period med ca 30%. I samband med pensionsavgångar har förvaltningen prövat om verksamheten kan organiseras på annat vis utan att nyrekryteringar behövt ske.

Nämnden har landets lägsta begravningsavgift med 6,5 öre. Noterbart är dock att det finns församlingar inom Svenska kyrkan med bättre skatteunderlag än Stockholms stad som har högre begravningsavgift. Ett exempel är Svenska kyrkan i Täby som beskattar invånarna med 14 öre. Andra exempel är Svenska kyrkan i Sollentuna som tar ut 12 öre, Svenska kyrkan i Solna 11 öre, Svenska kyrkan i Danderyd 9 öre och Svenska kyrkan i Lidingö 9 öre. I dessa fall sammanfaller församlingsgränsen med kommunområdet varför jämförelse kan ske. I samtliga dessa församlingar är skattekraften högre än i Stockholms stad

Förutom landets lägsta begravningsavgift har också Stockholm den i särklass lägsta kostnaden för begravningsverksamheten per invånare bland storstadsregionerna. I Stockholm kostar begravningsverksamheten 144 kronor per invånare och år, i Göteborg 284 kronor och i Malmö 305 kronor.

Förvaltningens bedömning är att nämnden fr.o. m. år 2014 och framgent ställs inför en helt ny ekonomisk situation. Nämndens budget kommer då i mycket högre grad än tidigare belastas av kapitaltjänstkostnader för genomförda investeringar. Investeringar som aktiveras är exempelvis det nya krematoriet på Skogskyrkogården, det nya kylhuset på Norra Begravningsplatsen och utbyggnaden av Bromma kyrkogård.

Möjligheten till ytterligare besparingar och rationaliseringar i den ordinarie verksamheten är i stort sett uttömd om nuvarande kvalitetsnivåer skall upprätthållas. I detta ärende föreslås dock att förvaltningen ges ett utredningsuppdrag om att avveckla den extra service och kvalitet som getts till dödsboet med att tillhandahålla organister vid begravningssceremonier. Det innebär

en besparing med 3 Mkr/år. Förvaltningen avser att återkomma till nämnden med förslag om hur detta kan genomföras senast till år 2015 efter dialog med Stockholms stift och begravningsbyråbranschen.

Konkurrensutsättning av verksamheten ger inte längre några ekonomiska vinster då egenregiverksamheten har anpassat sig till en stramare ekonomi och är konkurrenskraftig.

Intäkterna för skötselavtalen minskar vilket ger osäkerhet kring planeringsnivån.

Förvaltningens bedömning är att driftsbudgeten måste tillföras 4 Mkr fr om år 2014 för att nämnden skall kunna upprätthålla nuvarande verksamhets- och kvalitetsnivå.

Noterbart är ökade kostnader med totalt ca 1,5 Mkr per år som avser prishöjningar med 30-40% på gas som drabbat krematorieverksamheten samt de kraftigt ökade kostnaderna för transporter i samband med bisättning.

Skulle inte nämnden ges denna budgetförstärkning till år 2014 måste anslaget för underhållsåtgärder minskas i motsvarande omfattning. Det är på sikt en skadlig utveckling vilket kan medföra onödigt höga underhållskostnader när akuta åtgärder måste vidtas samt att kulturminneslagens krav på ett vårdat och omhändertaget kulturarv inte kan upprätthållas.

Kyrkogårdsnämnden har som framgår i detalj av detta ärende många slitna anläggningar som är i behov av underhållsåtgärder. Förvaltningens bedömning är att underhållsbudgeten behöver förstärkas med 7-11 Mkr per år under planperioden. De flesta av åtgärderna behöver vidtas vid Skogskyrkogården vars världsarvsstatus förpliktigar.

Nämnden har att förhålla sig till en investeringsbudget på 10 Mkr per år under planperioden. Därutöver finns särskilt avsatta investeringsmedel för den nya begravningsplatsen på Järva. Förvaltningen vill dessutom påkalla behovet av att bevattningsanläggningen vid Skogskyrkogården byts ut. Det är en investering på drygt 40 Mkr som inte ryms i nuvarande investeringsplan.

3.1 Drift

Väsentliga förändringar under planeringsperioden jämfört med nämndens budget 2013

Driftbudget	Budget 2013	Budget 2014	Budget 2015	Budget 2016
Kostnader	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr
Förvaltningschef, nämnd och stab	6,2	5,7	5,7	5,7
Begravnings- och serviceavdelningen	69,3	68,3	68,3	68,3
Tekniska avdelningen	39,8	37,4	37,4	37,4
Administrativa avdelningen	35,1	35,6	35,6	35,6
Kapitaltjänstkostnader	15,6	20,8	19,9	19,9
Summa kostnader	166,0	167,8	166,9	166,9
Intäkter				
Avgifter	14,0	14,0	14,0	14,0
Fonduttag	8,0	8,0	8,0	8,0
Övrigt	12,1	12,1	12,1	12,1
Summa intäkter	34,1	34,1	34,1	34,1
Netto	131,9	133,7	132,8	132,8

I samband med beslut om verksamhetsprogram 2013 fastställde KF planeringsnivåer för år 2014, 2015 och 2016 enligt ovan.

Nämndens budget påverkas av ökade kapitaltjänstkostnader kopplade till investeringar framför allt i det nya krematoriet på Skogskyrkogården, det nya kylhuset på Norra Begravningsplatsen samt utbyggnaden av Bromma kyrkogård. Dessa kostnader är dock drygt 3 Mkr högre än vad som framgår av KF planeringsnivåer i verksamhetsprogram 2013.

Under 2014 och 2015 tillförs nämnden 2,0 Mkr/år för att ta fram en upprustningsplan för krematoriekapellen.

I övrigt förutsätter KF:s planeringsnivåer att nämndens budgetvolym netto i princip hålls oförändrad under planperioden.

Andelen gravplatser med skötseluppdrag på begravningsplatserna ska i princip inte påverka nämndens nettobudget. Verksamheten ska vara självfinansierad. Erfarenheter från de senaste åren är att allt färre gravrättsinnehavare väljer att förlänga sina gravskötselavtal när dessa går ut.

För år 2014 höjs taxan för gravskötsel med 15 kr för att klara självfinansieringen. Ny prissättning:

Urgrav (< 2,00 kvm) 465 kr

Kistgrav (> 2,00 kvm) 515 kr

Förvaltningen erbjuder växt- och blomsterpaket till gravrättsinnehavarna, dessa erbjudanden får en prishöjning med i genomsnitt 5%.

Underhållsbudget inom budgetram

Inventeringar och utredningar inför upprustning av krematoriekapellen vid Skogskyrkogården sker 2014 och 2015. 2 Mkr per år avsätts för detta ändamål. I arbetet ingår också att ta fram en tidplan och kostnads kalkyl för hela upprustningsprojektet som tidigast kan komma igång under 2017.

Nämnden avsätter årligen medel till underhållsinsatser. Även Svenska kyrkans anläggningar, i huvudsak i innerstaden, tar del av dessa medel. Medlen används till avhjälpande underhåll vid fastigheter och anläggningar, krematorieunderhåll, bland annat byten av komponenter vid krematorierna. Det gröna kulturarvet ska vårdas och aggressiva trädskador ska bekämpas. Underhållsinsatser avser borttagande av sjuka träd, trädbeskärningar, kronstabiliseringar och nyplanteringar. Därutöver används underhållsmedel till tillgänglighetsanpassningar, beläggningsarbeten, upprustning av belysning och underhåll av kulturhistoriskt värdefulla miljöer, exempelvis smidesarbeten och gravvårdar.

Murar och trappor

Stora insatser behövs för underhåll av murar och trappor de kommande åren. Det är kostsamma arbeten som också kräver stor hantverksskicklighet. En murinventering med åtgärdsprogram genomfördes 2011 och bland annat åtgärdas den 3,6 kilometer långa muren vid Skogskyrkogården akut under 2013 vid några ställen och det kvarstår arbeten. Ca 1,0 Mkr avsätts ytterligare 2014 för Skogskyrkogårdens murar. Därutöver planeras under planperioden åtgärder vid murar och terrasser vid Brännkyrka kyrkogård och Gunnar Asplunds trappa vid Skogskyrkogården.

Trädvårdsinsatser

Det gröna kulturarvet är en väsentlig del i upplevelsen av begravningsplatserna. Inte minst hotet från olika trädskador måste hanteras och detta gör att omprioritering av trädvårdsinsatser måste ske kontinuerligt. De senaste årens arbete med hantera akuta skadeverkningar orsakade av trädskador, i huvudsak almsjuka, har lett till att bl.a. återplanteringar inom ramen för budget fått stå tillbaka. Även normalt underhållsarbete såsom uppbyggnads- och underhållsbeskärning har p.g.a. av ovanstående omprioriterats.

Vidare behöver mer omfattande återplanteringar på ett flertal begravningsplatser, bla Brännkyrka kyrkogård och Norra begravningsplatsen göras under perioden. 1 Mkr/år behöver avsättas för detta ändamål under planperioden.

1 Mkr per år avsätts som bidrag till underhållsinsatser inom innerstadsförsamlingarna. Denna miljon ska huvudsakligen användas till underhåll av kulturhistoriska värden och det gröna kulturarvet.

Behov som saknar finansiering inom ram

(totalt ca 27,5 Mkr under planperioden)

Murar och trappor- totalt 7,7 Mkr

Sandsborgskyrkogårdens mur mot Sockenvägen ansluter som en viktig del i entrékompositionen vid Skogskyrkogården. Muren behöver dräneras om samt förses med ny kröntäckning under planperioden. Kostnad 2 Mkr år 2014.

Den gamla medeltidskyrkogården vid Spånga kyrkogård har ca 320 meter äldre kallmurar som kalvar och utgör en rasrisk. Drygt 70 meter åtgärdades 2012 men återstående arbeten har beräknats till en kostnad av 5 Mkr varav 3 Mkr år 2015 och 2 Mkr år 2016 behöver avsättas för detta ändamål.

Sigurd Lewerentz trappa vid Skogskyrkogården som leder upp mot meditationsplatsen Almhöjden behöver renoveras år 2015, kostnad 0,7 Mkr.

Gravvårdar 1Mkr/år –totalt 3,0 Mkr

Den kulturhistoriska inventeringen av stadens begravningsplatser inklusive innerstadskyrkogårdarna beräknas vara klar under 2013. Framför allt är det gravvårdar som kartlagts och värderats ur ett kulturhistoriskt perspektiv. Arbetet har varit tidsödande och skett utifrån flera olika bedömningsgrunder: rent kulturhistoriskt värde, värdefull för kvarterets karaktär/tidstypiskt, konstnärligt värde och gravanordning för kända personer. Den redan genomförda inventeringen visar att många kulturhistoriskt värdefulla gravöverbyggnader behöver åtgärdas. Särskilt stenmaterial som kalksten och sandsten kräver betydande underhållsinsatser. Dessa kommer att successivt åtgärdas efter samråd med de tillståndsgivande myndigheterna. Vid framförallt Norra begravningsplatsen finns dessutom betydande smidesarbeten i staket och räcken som kräver omfattande underhållsinsatser.

Minst 1 Mkr/år behöver avsättas för framtida gravvårdsrenoveringar.

Världsarvet Skogskyrkogården har mycket stora underhållsbehov för att klara drift, tillgänglighetskrav, en miljöanpassad avfallshantering, arbetsmiljö och brandskydd samt underhållet och tillgängliggörandet av kulturmiljön.

Världsarvet Skogskyrkogården världsarvsstatus förpliktigar. Bidragande till världsarvsutnämningen 1994 var att så mycket av den ursprungliga gestaltningen i huvudsak är intakta från byggnadstiden. Detta innebär att stora delar av byggnaderna och anläggningarna har stora behov av anpassningar för att klara dagens krav på en modern, effektiv och miljöanpassad drift. Skogskyrkogården står samtidigt för huvuddelen av nämndens begravningsverksamhet, med 3000 gravsättningar, 2000 ceremonier och 4000 kremationer årligen. I samband med 2012 års rapportering till UNESCO avseende tillståndet för världsarvet tog förvaltningen tillsammans med Länsstyrelsen och Stadsmuséet fram en Management plan med tillhörande Action plan. En central fråga är att ta fram en vård- och underhållsplan för hela kulturarvet, både byggnader och natur.

Besöks- och turismverksamheten vid Världsarvet Skogskyrkogården finansieras i dagsläget inom ramen för begravningsavgiften. Nämnden har tidigare hemställt hos kommunstyrelsen att detta borde finansieras genom kommunalskatten, dock utan framgång. Cirka 1,5 Mkr används för ändamålet och då avser 1,0 Mkr själva besöksverksamheten. För perioden 2011-2013 har avtalats med Kulturnämnden och Stockholms Stadsmuseum, som ansvarar för visningsverksamheten, att de också tar ansvar för hela besöksverksamheten, inklusive Visitors Center. Detta för att bättre samordna resurser och att också kunna nå ut till fler besöksgrupper, exempelvis barn och unga. Förvaltningen avser att förlänga avtalet med Stockholms stadsmuseum att även omfatta perioden 2014-2016.

Återplantering av träd på Skogskyrkogården 1 Mkr/år (totalt 3,0 Mkr)

En viktig del i vården av världsarvet är en regeneration av tallskogen och andra växtelemer. Det pågår ett långsiktigt arbete med förnyring av Skogskyrkogårdens tallbestånd och andra trädslag, framför allt björk. Insamling av frön görs för uppodling av nya tallplantor som planteras ut. Totalt behöver avsättas 1 Mkr/år för detta ändamål.

Arbetsmiljö- och brandskyddsåtgärder på kvarter 21 – 4 Mkr

Vid kvarter 21, som innehåller servicebyggnader för personal, garage, verkstad och förrådsutrymmen, behövs brandskyddsåtgärder och arbetsmiljöanpassningar genomföras. Ca 1500 kvm asfaltsyta under mark måste tas bort och ersättas med ny beläggning, nya förrådsutrymmen måste byggas ovan mark. Nya, större bränsletankar måste grävas ner. Total kostnad 4 Mkr år 2015

Målning av putsytor- 0,5 Mkr

Kvarter 38 är ett viktigt entréparti intill krematoriekapellen. Här ligger bland annat arkitekten Gunnar Asplund begravd. Här finns behov av målning av putsytor. Detta behövs även vid murpartier intill Uppståndelsekapellet. Kostnad 0,5 Mkr. 2014.

Tillgänglighetsåtgärder

Tillgänglighetsåtgärder - upprustning av servicestationer och bänkar-3,1 Mkr/år (totalt 9,3Mkr)

Det finns inte några särskilda medel avsatta för tillgänglighetsåtgärder i stadens budget för år 2014-2016. Samtidigt finns behov av tillgänglighetsanpassningar på begravningsplatserna. Det finns drygt hundra servicestationer på Skogskyrkogården för allmänheten. De flesta är dessutom utrustade med vattenkar gestaltade av Gunnar Asplund och dessa behöver rustas upp, bland annat behövs omgjutningar av lejon och maskaroner. Alla servicestationerna behöver tillgänglighetsanpassas med nya beläggningar, och nytt avfallssystem. Även häckplanteringarna runt servicestationerna behöver rustas upp. 3Mkr/år under 3 år behöver avsättas för detta ändamål. Därutöver behövs ett långsiktigt arbete med att rusta upp Skogskyrkogårdens möblemanng med nytillverkning av Gunnar Asplunds

bänkar och Sigurd Lewerentz pallar, ca 0,1 Mkr/år behöver avsättas för detta ändamål.

3.2 Investeringar

Nedan följer en beskrivning av planerade investeringar. Eftersom utbudet av kistgravar i nordvästra Stockholm inte beräknas räcka till intill dess att begravningsplatsen vid Järva kan tas i bruk behövs åtgärder vid Råcksta begravningsplats prioriteras upp.

Investering	Budget 2014	Budget 2015	Budget 2016
Järva begravningsplats	10	15	15
Askgravlund Sandsborg	5,5		
Maskiner	2,5	2,5	2,5
Utbyggnad Råcksta		2,5	3
Kistgravar Norra		1	
Skalskydd	0,5		
Skyltprogram	1		
Toaletter	0,5	1,5	
Askgravplatser /askgravlund		2,5	4,5
Summa	20	25	25

Investeringar inom investeringsramen

Enligt tabellen ovan har nämnden en investeringsram som avser en större investering (Järva begravningsplats) samt en investeringsram på 10 Mkr/år

Ny begravningsplats på Järva friområde

Begravningsplatsen ska fylla ett långsiktigt behov av nya gravplatser i norra Stockholm. Programsamråd för en ny begravningsplats på Järva friområde har pågått under 2012. Projektet har ytterligare försenats på grund av att Länsstyrelsen först i mars 2013 besvarat programremissen. Därutöver kommer ett planarbete att påbörjas 2013 för den s.k. Stockholmsporten med nya bostäder och ny infrastruktur intill Hjulstakorset. Detta medför ändrade förutsättningar för en framtida begravningsplats och en hel del av planarbetet måste göras om. Eftersom behovet av kistgravar börjar vara allt mer akut i norra Stockholm måste bristen lösas temporärt på andra begravningsplatser (se nedan). Beroende på vilken exakt lokalisering, avgränsning och vilka markomvandlingar som behöver göras samt vilka hänsyn som måste tas till fornminnen inom området kan en total utbyggnad av en begravningsplats på 25 hektar kosta någonstans mellan 200 – 250 Mkr. Denna mycket höga kostnad skall ställas i relation till antalet nya kistgravar som kan tas i bruk. Förvaltningen har därför en dialog med de danska arkitekterna som getts i uppdrag att formge begravningsplatsen och som nu omarbetar sitt ursprungliga förslag. Därtill kommer kostnader för arbetslokaler och neutralt utformade ceremonilokal/ceremoniplatser gestaltade utifrån ett

mångfaldsperspektiv. En fråga är också på vilket sätt kostnaden för den mark som tas i anspråk ska regleras.

Förvaltningens bedömning i dagsläget är att tidigast under hösten 2013 finns tillräckligt beslutsunderlag för att nämnden skall kunna ta ställning till projektets framtid. Finns förutsättningar för att genomföra projektet så måste nämnden hemställa om särskilda medel hos kommunstyrelsen för denna investering. Byggnation kan tidigast komma igång under 2015-2016.

Prioriteringar inom investeringsramen 10 Mkr/år:

Nyanläggning av askgravlundar för spridning i vatten- Sandsborgskyrkogården

På uppdrag av kyrkogårdsnämnden har efter förebilder framför allt från anläggningar i Budapest möjligheterna för att sprida aska i vatten studerats. Ett gestaltungsförslag har tagits fram för en anläggning på Sandsborgskyrkogården och en testanläggning är under utveckling. Planerad byggstart under 2014 till en kostnad av 5,5 Mkr.

Utbyte av maskiner

Maskinparken behöver ständigt uppdateras och miljöanpassas och 2,5 Mkr per år avsätts för detta ändamål.

Utbyggnad vid Räcksta begravningsplats

Behovet av kistgravar i nordvästra Stockholm är mycket stort och i avvaktan på att Järva begravningsplats byggs utreds möjligheten att skapa nya kistgravar inom Räcksta begravningsplats. En förstudie av grundvattenförhållanden har genomförts. Möjligheter finns att omdisponera området och flytta befintlig serviceplats för att möjliggöra kistgravar. Planerat genomförande 2015-2016. Kostnaden beräknas sammanlagt till 5,5 Mkr.

Kistgravkvarter på Norra begravningsplatsen

Ett äldre område planeras grävas om och inredas och anpassas för i första hand kistgravar. Kostnad 1,0 Mkr år 2015.

Skalskydd – låssystem och larm

Arbetet pågår med att byta ut alla lås i nämndens lokaler till ett modernt skalskyddssystem 0,5 Mkr behövs avsättas under 2014.

Skyltprogram

Skyltar på de större begravningsplatserna har bytts ut och nu återstår nya skyltar på de mindre begravningsplatserna. Kostnad 1,0 Mkr år 2014.

Tillgänglighetsåtgärder – Toaletter

På grund av befarat överskridande av investeringsbudgeten 2013 har förvaltningen skjutit fram ombyggnation och av tillgänglighetsanpassning av toaletter på följande begravningsplatser: Skogskyrkogården vid Uppståndelsekapellet, Skogskapellet, kvarter 11 och kvarter 21 samt vid Stora Gravkoret på Norra

Begravningsplatsen. För att genomföra dessa åtgärder reserveras 0,5 Mkr per år 2014 och 1,5 Mkr 2015.

Staden har i Central medelsreserv: 4. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* reserverat medel för tillgänglighetsinvesteringar om totalt 50 mnkr för år 2013. Medlen är avsedda att användas för att slutföra tidigare planerade projekt eller av andra skäl åtgärda brister som inte kan inrymmas inom nämndens ordinarie investeringsbudget. Det kan till exempel finnas åtgärder som bör genomföras på kort sikt men där nämnden inte har möjlighet att prioritera dessa inom ordinarie budget. Åtgärderna ska vara möjliga att genomföra under 2013. Förvaltningen avser att återkomma i tertialrapport 1 2013 med ansökan.

Nyanläggning av askgravplatser/askgravlundar - Skogskyrkogården Kv. 25 samt Brännkyrka kyrkogård 7Mkr

Det finns en efterfrågan på gravskick utan eget skötselkrav som askgravplatser och askgravlundar. Det finns även en önskan bland anhöriga att kunna medverka vid askgravsättning, samt att kunna hålla ceremonin för den som ska gravsättas i samband med begravningen. Planering för utbyggnader sker i första hand inom befintliga begravningsplatser, bl.a på Skogskyrkogården (utökad askgravplats Kv. 30) samt nyanläggning i sänkan på Kv. 25. Möjligheter att komplettera med yta för askgravplatser i skogsområdet på Brännkyrka kyrkogård är också aktuellt.

En ny askgravlund med gemensam smyckningsplats föreslås i sänkan på Kv 25 i södra delen av Skogskyrkogården. Kv. 25 har tidigare fungerat som avstjälningsplats och det finns ett önskemål att ta tillvara på platsen på bättre sätt. Sänkan som sådan är vacker och tyst med stor potential för askgravlund / askgravplats med möjlighet till meditation.

Inom askgravlundan placeras även askgravplatser samt en naturligt utformad damm som kan utgöra tillflyktsort för större vattensalamander, som är sällsynt i landet, men har en fast lokal i dammen vid Heliga korsets kapell.

Platsen behöver tillgänglighetsanpassas för att passa ändamålet, vilket görs med en gångväg ned i området med en stödmur, som sedan även kan användas för att fästa namnskyltar till minne av de här gravsatta.

Beräknad byggstart för dessa projekt 2015 och slutförande 2016. Bedömd kostnad 7 Mkr.

Investeringsbehov som inte är finansierade i investeringsram

Bevattningsanläggning Skogskyrkogården total kostnad 40 Mkr

Bevattningsanläggningen på Skogskyrkogården är till stora delar från 1950- och 60-talen. Den har byggts på och reparerats i flera omgångar. Under senare år har reparationsbehovet ökat särskilt i stomnätet där det varit många och dyrbara läckage. Behovet av ett nytt stomnät är därför stort för att förhindra de många och dyrbara läckagen

Förvaltningen har utrett behoven och projektet har kostnadsberäknats till minst 40 Mkr. En nyinvestering beräknas pågå till 2018 och för planperioden behövs 21 Mkr (1 Mkr 2014, 10 Mkr 2015 och 10 Mkr 2016)

Omprojektering av Strandkyrkogården – 0,7 Mkr 2014

På Strandkyrkogården finns fortfarande plats för kistgravar, vilket annars är en bristvara på de flesta begravningsplatser.

Begravningsplatsen har mycket stor potential, men används i relativt liten utsträckning.

Planeringen av området ger idag ett något spretigt intryck. Kvaliteter i landskapet behöver lyftas fram och specifika detaljer måste tas om hand för att platsen skall få den uppmärksamhet den förtjänar. Förvaltningen vill därför ta ett samlat grepp och genomföra en omprojektering för att sedan kunna genomföra en etappvis ombyggnation för anpassning till ställda krav. I en sådan utredning ingår att se över förutsättningar för byggande av ett kapell.

Nyanläggning av kammargravar – 2,0 Mkr 2015

Kammargravar är ett gravskick som efterfrågas allt mer. Det var tidigare ett vanligt gravskick men blev mer ovanligt under 1900-talet. Det finns anledning att se över platser som kan inredas och där kammargravar kan byggas, bland annat på Norra begravningsplatsen och Sandsborgskyrkogården. Kostnad 2 Mkr i ett första skede. Därefter måste utbyggnadsbehovet analyseras.

Nytt styrsystem av processutrustningen på Räcksta krematorium- 3 Mkr

De datoriserade styrsystemen uppdateras kontinuerligt men behöver också helt förnyas med jämna intervall och år 2015 beräknas ett helt nytt system behöva installeras på Räcksta krematorium. Erfarenheter från det nya krematoriet vid Skogskyrkogården ska ligga till grund för vilket system som väljs. Personalen ska därmed lättare kunna arbeta både vid Räcksta och Skogskyrkogårdens krematorier. Kostnad 3 Mkr.

Nytt administrativt It-system - 5 Mkr 2016

På sikt behövs ett helt nytt administrativt It-system tas fram för handläggning av gravupplåtelse, gravboksanteckningar, gravvårdsärenden mm. Det nuvarande systemet är föråldrat och har betydande kapacitetsproblem.

Bergvärme Sandsborg 3,0 Mkr

På Sandsborgskyrkogården finns administrativa lokaler som idag värms upp med el. Ett nytt vattenburet värmesystem med bergvärmepump behöver installeras. Kostnad 1,5 Mkr 2015 och 1,5 Mkr 2016.

Driftkostnadskonsekvenser av investeringar

Utbyggnaden av Bromma begravningsplats beräknas innebära en utökning av driftbudgeten med 300 tkr. I och med att det nya krematoriet vid Skogskyrkogården tas i bruk 2013 räknas med minskade driftkostnader jämfört med den gamla anläggningen. Det nya kylhuset vid Norra begravningsplatsen beräknas minska transportkostnaderna med ca 500 tkr per år. Utbyggnaden av begravningsplatsen på Järvafältet kommer inte vara klar under planperioden.

Kapitaltjänstkostnader

Nämndens kapitaltjänstkostnader ökar till 23 Mkr per år from år 2014. Detta beror på att investeringarna aktiveras för nya krematoriet på Skogskyrkogården, för utbyggnaden av Bromma kyrkogård samt nytt för det nya kylhuset på Norra Begravningsplatsen när dessa objekt är färdigställda.

3.2.1 Prioriteringsgrunder

Projektet har prioriterats enligt ovan utifrån uppdrag från kommunfullmäktige, Vision 2030, omvärldsfaktorer som påverkar verksamheten, verksamhetsbehov utifrån driftsaspekter, säkerhets- och miljökrav samt valfrihets- och mångfaldsperspektiv.

3.2.2 Konsekvensanalys och risker

Konsultstöd kan behöva handlas upp för att klara av investeringsvolymen och detta kan vara fördyrande. Om projektet försenas blir de också med automatik dyrare. Konjunkturläget är också avgörande för kostnaderna när byggentreprenader handlas upp.

3.2.3 Måluppfyllelse

Investeringarna bidrar till måluppfyllelse avseende KF:s verksamhetsmål: "Nämnden ska erbjuda de besökande rofyllda, vackra och miljömässigt hållbara begravningsplatser. Verksamheten ska fortsätta att miljöanpassas med avseende på utsläpp, drift och återvinning." och av kommunfullmäktige beslutade aktiviteter: Att nämnden ska (...) säkerställa att en ny begravningsplats vid Järva etableras och att nämnden ska investera i ett nytt Skogskrematorium. Därutöver bidrar

investeringarna till måluppfyllelse avseende målområdena: *Stockholmarna ska erbjudas valfrihet och ökad mångfald, Företag ska välja etableringar i Stockholm framför andra städer i Europa, Hela Stockholm ska vara attraktivt samt Alla verksamheter staden finansierar ska vara effektiva.*

Översiktsplanens strategier att *Koppla samman stadens delar* och *Främja en levande stadsmiljö i hela staden* tillmötesgår via investeringar i en ny begravningsplats vid Järva som också ska utgöra en vacker och attraktiv ny mötesplats och möta ett långsiktigt behov i enlighet med Vision 2030.

4. Övriga redovisningar

Utreda avveckling av organistverksamheten senast till år 2015.

Nämnden har givit en extra service och kvalitet till dödsboet genom att tillhandahålla organister vid begravningsceremonier. Det har varit en långvarig tradition vilket redovisats i ett antal ärenden till kyrkogårdsnämnden genom åren. Förvaltningens bedömning är att av kostnadsskäl kan inte längre denna extra service försvaras. Förvaltningen avser därför att i dialog med Svenska Kyrkan, Stockholms stift och begravningsbyråbranschen ta fram ett beslutsunderlag om hur en avveckling av verksamheten ska kunna vara genomförd senast till år 2015.

Färre sommarjobb för ungdomar från år 2014.

Nämnden har under ett flertal år tagit emot runt 120 skolungdomar för feriearbete under sommaren. Ett 20-tal av dessa feriejobb har varit inriktade på att arbeta med den kulturhistoriska inventering som avslutas under år 2013. Från och med år 2014 återgår nämnden därför till planeringsnivån att ta emot 100 skolungdomar per år. Det är vad nuvarande kapacitet för omklädningsrum och handledarresurser kan klara av. Förvaltningen ser över möjligheten att ta emot feriearbetande skolungdomar under höstlovsveckan. I så fall handlar det om de skolungdomar som redan arbetat under sommaren eftersom det inte finns tid för introduktion av nyanställda skolungdomar.

Personal

Bemanning, omställning och ledarförsörjning

Under planperioden beräknas inga större personalförändringar ske med avseende på bemanning, behov av omställning och avveckling.

Personalrörligheten är mycket låg. 13 pensionsavgångar (65 – 67 år) infaller jämt fördelat över åren under planperioden. Alla tjänsterna kommer inte att återbesättas.

Rekryteringsbehovet är därmed relativt lågt. Nyrekrytering efter pensionsavgångar kommer främst att ske inom Begravnings- och serviceavdelningen där behov finns att ersätta traktorförare och grävmaskinister. Därutöver finns även behov av att rekrytera arbetsledare. I flera fall är rekryteringsbasen den säsongsarbetsstyrka som arbetat flera säsonger och därmed har den kompetens och erfarenhet som krävs. Enhetschefer och arbetsledare rekryteras främst internt, där ledarförsörjningen under åren byggs upp successivt, genom att stimulera lämpliga

medarbetare till att vilja vidareutveckla sin kompetens och ta steget att arbeta som lagförmän, arbetsledare/platsansvarig, för att senare kunna konkurrera om befattning som enhetschef. Inom Administrativa avdelningen finns ett rekryteringsbehov om ca tre anställningar av administrativa assistenter till begravnings- och skötseladministrationen.

Tekniska avdelningen kommer att fortsätta med sin organisationsutveckling och räknar med att ytterligare effektivisera verksamheten.

Kompetensutveckling

Kompetensutvecklingen av medarbetarna under planperioden sammanfaller i stort för de olika verksamhetsområdena, d.v.s. att kontinuerligt bredda och vidareutveckla kunskaperna i syfte att öka flexibiliteten och minska sårbarheten vid exempelvis frånvaro. Detta sker kontinuerligt genom såväl interna som externa utbildningar.

Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron har glädjande nog kontinuerligt minskat för varje år och var vid årsskiftet nere på 2,5 %. Stadens generella mål är att alla förvaltningar ska arbeta med att ytterligare sänka sjukfrånvaron. Sjukfrånvarotalet för förvaltningen är nu nere på så låg nivå att ytterligare sänkning inte är realistisk. Fokus måste nu vara att bibehålla denna låga nivå och arbeta proaktivt för att i möjligaste mån bidra till medarbetarnas egen förmåga till ansvarstagande för att förebygga ohälsa.

Friskvård

Förvaltningen kommer fortsatt under planperioden att avsätta resurser för friskvård/förebyggande hälsoarbete genom friskvårdstimme på betald arbetstid, generösa friskvårdssubventioner, tillhandahållande av träningslokaler med utrustning på flera arbetsställen mm. Friskvårdstimmen används i ökad omfattning av allt fler medarbetare. Fokus på fysisk aktivitet kommer under planperioden att kompletteras med livsstilsrelaterade teman som kost, stress, bruk av droger, sömnvanor mm. Satsningen på en bredare syn på friskvård förväntas leda till en bibehållen och i bästa fall ytterligare minskad sjukfrånvaro.

5. Lokalförsörjningsplan

5.1 Inledning

Kyrkogårdsförvaltningen äger och förvaltar de flesta av sina lokaler. Förhyrning sker endast i två fall, administrativa lokaler vid Globen och väntrummet på Galärvarvskyrkogården.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av faktorer som förändrar behovet av lokaler

Kyrkogårdsförvaltningen minskade sin förhyrning av administrativa lokaler med ca 30% under 2011 och i samband med hyresförhandlingar 2013 pågår en översyn av förhyrningen. Det pågår en dialog om förhyrning i en av stadens fastigheter. Eftersom det finns en planering för att samlokalisera stadens tekniska kontor i nya lokaler i Globenområdet finns anledning för kyrkogårdsförvaltningen att anmäla sitt intresse för att ingå i en sådan samlokalisering.

Bilagor

Taxor för gravskötsel med mera år 2014